

*Jayne Schooler
Norma Ginther
Betsy Keefer
Lynn Wilkins*

**DESPRE FAMILIILE DE PLASAMENT ȘI CUM SE
DEZVOLTĂ ELE: CUM SĂ ÎNȚELEM EFECTELE
PLASAMENTULUI ASUPRA FAMILIEI**

PARENTINGUL EFICIENT PAS CU PAS

DESPRE PARENTINGUL EFICIENT PAS CU PAS

A fi părinte este atât o călătorie fascinantă, cât și una provocatoare. Este o binecuvântare să ai un copil pe care să-l iubești, să-l îngrijești și să-l încurajezi. Cu toate acestea, este o călătorie plină de încercări - uneori minunate, iar altele chiar frustrante. Această broșură - alături de altele din această serie - e concepută pentru a te ghida în îngrijirea sănătoasă a unui copil care să ajungă să își atingă potențialul maxim.

Fiecare broșură conține informații de bază despre ce înseamnă abilități, aptitudini și capacități de creștere a copiilor. Vei găsi activități care te ajută să aplici fiecare strategie. Chiar dacă aceste broșuri conțin informații care te pot ajuta să îți îmbunătățești felul în care îți crești copiii, s-ar putea să nu răspundă la toate întrebările pe care le are un părinte despre un anumit subiect. De aceea, este recomandat ca fiecare părinte să se alătore altor părinți în această călătorie de o viață de învățare și modelare. A fi părinte e un proces de învățare pas cu pas.

Te invităm să citești toate broșurile noastre și să ni te alături într-unul dintre numeroasele noastre traininguri. Sperăm să parcurgem împreună, pas cu pas, drumul către o creștere eficientă a copiilor.

*Cu sinceritate,
Ruby M. Johnston
Președinte, Fondator al International
Leadership and Development Center, LAMb
International*

Broșurile Pas cu Pas sunt realizate de LAMB International, Canada și Centrul de Leadership și Dezvoltare, Ucraina.

LAMB International este o organizație creștină de învățare și instruire care are la bază Efeseni 4:12-17.

Scopul nostru este de a crește capacitatea acelor persoane care lucrează cu copii și tinerii vulnerabili, defavorizați și orfani.

Focusul principal al lucrării noastre este de a instrui în domenii precum: Leadership, Traumă, Management și Protecția Copilului.

<http://lambinternational.org/>
lambinternational@gmail.com

ALIANȚA ROMÂNIA FĂRĂ ORFANI unește organizații nonguvernamentale, biserici, firme, persoane publice și private având un singur scop: **fiecare copil să beneficieze de dragostea, susținerea și siguranța apartenenței la o familie.**

Un copil care a experimentat traume, fie și doar cea a despărțirii de familie, are nevoie de o atenție aparte. Noi vrem să ajutăm la educarea și susținerea celor ce îi îngrijesc pe acești copii, în familie sau în tranziția către o familie, să o facă cât mai bine.

<https://www.romaniafaraorfani.ro/>
<https://www.facebook.com/AliantaRomaniaFaraOrfani>
<https://www.instagram.com/romaniafaraorfani/>

DESPRE ASISTENTUL MATERNAL / PĂRINTELE DE PLASAMENT

Ce este un asistent maternal sau părintele de plasament? E o persoană care alege să devină părinte temporar pentru un copil străin sau înrudit cu el, cu scopul de a-i oferi un mediu sigur, iubitor și vindecător copilului abuzat sau neglijat. Sună simplu. Trebuie doar să iubești un copil. Însă acest proces poate fi foarte provocator, iar ca să aibă succes, părinții trebuie să înțeleagă efectele pe care plasamentul le va avea asupra familiei.

O statistică îngrijorătoare din partea Asociației Naționale a Părinților de Plasament (USA) arată că aproximativ 40% dintre persoanele care au urmat cursuri pregătitoare de asistență maternală/ plasament familial și au fost licențiați în acest sens renunță în primii doi ani.¹ Alte studii arată că rata renunțării este chiar de 50%.² Motivele enunțate de către cei care au renunțat cuprind: lipsa comunicării și a sprijinului din partea autorităților, lipsa serviciilor, probleme grave de comportament din partea copiilor, impactul asupra propriilor copii biologici și lipsa sprijinului din partea familiei extinse.³

Având în vedere rata mare de renunțare a asistenților maternali/ părinților de plasament în primii doi ani de plasament, este crucial ca aceștia să înțeleagă stagiile prin care vor trece ca părinți de plasament. Ei trebuie să înțeleagă rolul lor în curs de dezvoltare și problemele cheie care vor impacta relațiile cu adulții. Ei pot evita să facă parte din grupul celor care renunță, dacă înțeleg cu ce se vor confrunta și cum pot crește prin aceste experiențe.

Următoarele pagini din acest ghid vor adresa efectele primirii unui copil în plasament asupra familiei și vor oferi strategii pentru gestionarea așteptărilor:

- *Etaple prin care trece asistentul maternal/ părintele de plasament*
- *Cum să înțelegem rolul în curs de dezvoltare al asistentului maternal/ părintelui de plasament*
- *Probleme cheie în procesul de luare în plasament care afectează relațiile între adulți*

- Sarcinile cheie ale părinților de plasament
- Strategii de succes

ETAPELE PRIN CARE TRECE ASISTENTUL MATERNAL/ PĂRINTELE DE PLASAMENT

ETAPA UNU: LOC PENTRU ÎNCĂ O PERSOANĂ

În această etapă, părinții nu au idee cât nu știu. Ei sunt motivați să ia copii în plasament pentru că iubesc copiii, urmează să aibă cuibul gol, sunt pasionați de creșterea copiilor, dar nu își doresc să mai aibă copii permanenți. Ei își doresc să aducă copilul acasă, să îl iubească și nu sunt deranjați să lucreze împreună cu autoritățile sau familia naturală.

Prima criză în procesul de dezvoltare - Traversând prin foc

Creșterea și dezvoltarea familiei de plasament vine adeseori ca parte a procesului de "traversare prin foc". Această perioadă crucială în familia de plasament are loc în primii doi ani ai procesului. Deși familia a primit informații cu privire la ce așteptări să aibă în cursul de pregătire, acum când experimentează pe pielea lor, se simt diferit față de cum se așteptau. O componentă critică care aduce această etapă în criză, este realizarea că "dragostea nu este de ajuns" și copilul are încă o familie la care ține foarte mult. Cel mai probabil, copilul se va întoarce la acea familie. Rezultatul final al acestei crize poate însemna finalul carierei de asistent maternal/ părinte de plasament. Dacă familia reușește să depășească etapa aceasta, va trece la următoarea etapă de dezvoltare.

Câteva dintre evenimentele care caracterizează traversarea prin foc sunt:

- așteptări neîmplinite
- sentimentul că nevoile nu sunt împlinite
- comportamentul copilului - comportamentul problematic al copilului
- lipsa receptivității din partea autorităților sau al asistentului social
- decizii ale instanțelor de judecată

- lipsa sprijinului din partea familiei extinse
- dificultăți în relaționarea cu familia naturală
- vestea întoarcerii copilului acasă

ETAPA A DOUA: MEMBRU AL ECHIPEI

Această familie a trecut prin una sau două crize și a depășit prima etapă de dezvoltare. Familia de plasament continuă să privească din depărtare la familia naturală în loc să lucreze împreună cu aceasta. Părinții de plasament/ asistenții maternali încă așteaptă direcții din partea asistentului social și nu iau inițiativă în a răspunde nevoilor pe care ei consideră că le are copilul. Ei sunt parte din echipă, dar nu sunt liderii. Iau parte la întâlniri și participă activ în interiorul structurii Direcției/ agenției. De multe ori Direcția/ agenția consideră familia aceasta ca cel mai bun tip de familie, din cauză că fac tot ceea ce sunt rugați și nu fac valuri.

A doua criză/ schimbare în procesul de dezvoltare

În această etapă, familia de plasament va trece prin încă o criză care va impacta decizia de a continua sau renunța. Criza poate fi reprezentată de un dezacord cu privire la anumite decizii legate de copil în casa lor. Probabil dezacordul include întoarcerea acasă a copilului, lipsa serviciilor la timp sau selectarea unei familii adoptive. Ei nu consideră că se iau deciziile potrivite în interesul copilului. Părinții/ asistenții maternali au astfel impresia că nu au fost incluși în procesul de luare a deciziilor.

ETAPA A TREIA: LIDER AL ECHIPEI

Această familie a luat decizia de a continua procesul de primire în plasament și este evident acest lucru, prin participarea la instruire, grupuri de sprijin etc. Se văd pe ei - și scopul lor în a deveni asistenți maternali/ părinți de plasament - dintr-o perspectivă mult mai proactivă. Această familie lucrează activ cu familia primară, cu scopul stabilității. Asistentul maternal/ părintele de plasament simte responsabilitatea de a asigura servicii potrivite copilului și ia inițiativa în a i le oferi. Familia de tip lider joacă un rol important pentru copilul care se află în casa lor. De multe ori, Direcția/ agenția va avea mare nevoie de această familie pentru a întâmpina nevoile copiilor și familiilor lor.

Însă uneori Direcțiile/ agențiile se simt amenințate de acest tip de familii și pot descuraja acest rol de lider.

A treia criză/ schimbare în procesul de dezvoltare

Provocările întâmpinate de această familie au loc când familia începe să creadă că, indiferent de cât vor lucra împreună cu asistentul social sau cu familia primară, nu vor reuși să asigure copilului rezultatul final pe care ei îl consideră ca fiind în interesul copilului. Ei simt că nu pot asigura serviciile necesare în timp util. Această familie crede că trebuie să schimbe sistemul, asumându-și un rol de apărare dincolo de copilul aflat în grija lor.

ETAPA A PATRA: AVOCAT AL COPILULUI

Această familie își vede rolul extins de a fi avocat al copilului, iar membrii familiei simt că pot avea o voce în a schimba sistemul de plasament și sistemul social al copilului. E posibil ca ei să renunțe la participarea activă ca asistenți maternali/ părinți de plasament și să-și petreacă timpul și energia în apărare.

Etapa de dezvoltare a asistentului maternal/ părintelui de plasament este vitală în înțelegerea rolurilor care îi sunt necesare. ⁴

Întrebare pentru cititor: Cu ce etapă te identifici? De ce?

CUM SĂ ÎNȚELEM ROLUL ÎN CURS DE DEZVOLTARE AL ASISTENTULUI MATERNAL/ PĂRINTELUI DE PLASAMENT

Deși asistenții maternali/ părinții de plasament înțeleg cum vor trece prin etapele prezentate mai sus, este important ca ei să înțeleagă ce roluri noi ies la suprafață. Care sunt de fapt multiplele lor roluri? Ce se așteaptă din partea lor? Care sunt sarcinile pe care ei trebuie să le îndeplinească pentru a-și îndeplini rolurile?

Unele dintre rolurile acestea sunt congruente cu prima etapă din procesul de dezvoltare al familiei, etapa "Loc pentru încă o persoană" (ex., creșterea copilului, asigurarea nevoilor de bază, empatia, transportul, ajutat cu temele, etc.). Altele dintre acestea sunt mai degrabă congruente cu a doua sau a treia etapă, "Membru al echipei" (participarea la consiliere) sau "Lider al echipei" (asigurarea vizitelor supervizate). O familie în etapa a patra, un "Avocat al copilului", pledează pentru servicii educaționale speciale, îndemnând comunitatea să satisfacă nevoile speciale ale copilului.

Sistemul se așteaptă ca asistenții maternali/ părinții de plasament să îndeplinească toate aceste roluri din prima experiență de primire în plasament. În orice caz, multe dintre aceste roluri nu sunt corespunzătoare dezvoltării unui nou asistent maternal/ părinte de plasament. Pretenția de a îndeplini sarcini mai presus de nivelul de dezvoltare al unui asistent maternal/ părinte de plasament - proaspăt licențiat - duce la creșterea semnificativă a stresului și este responsabilă pentru rata ridicată de abandon a acestora.

Datorită schimbărilor în filosofie - de la "salvarea" copiilor, la aducerea copiilor în casele lor .

Imediat ce este sigur să se întâmple asta, la prevenirea plasamentului copiilor, la a asigura servicii centrate pe familie cu scopul stabilității - au loc schimbări semnificative în așteptările pentru asistenții maternali/ părinții de plasament. Cum s-au schimbat așteptările pentru sarcinile lor?

În primul rând, **cererile sunt mai mari**. Copiii care intră acum în plasament sunt mult mai afectați emoțional și comportamental decât cei din trecut.

În al doilea rând, **cerințele sunt mai mari**. Asistenții maternali/ părinții de plasament, ca modele adecvate, sunt acum rugați să lucreze direct cu familia primară, pentru a le oferi sprijin în creșterea și disciplinarea copiilor lor.

În al treilea rând, **așteptările sunt mai mari**. Asistenții maternali/ părinții de plasament sunt rugați să își asume mai degrabă un rol de asistent profesional și să funcționeze ca și co-echipieri cu personalul agenției sociale.

Din cauza așteptărilor crescute, ies la suprafață patru roluri specifice pentru asistenții maternali/ părinții de plasament:

- *Părinte - Asistentul maternal/ părintele de plasament asigură funcții parentale de bază*
- *Membru al echipei - Asistentul maternal/ părintele de plasament funcționează ca un membru al serviciilor de protecție ale copilului*
- *Agent terapeutic - Asistentul maternal/ părintele de plasament asigură un mediu terapeutic pentru copil*
- *Apărător al copilului - Asistentul maternal/ părintele de plasament caută activ și ajută la dezvoltarea serviciilor de care copilul are nevoie, împreună cu agenția, comunitatea și școala.*⁵

ROLURILE ȘI SARCINILE

Părinte: Asistentul maternal/ părintele de plasament asigură nevoile de bază ale copilului.

Funcțiile de bază ale creșterii copilului:

- *Asigurarea hranei, îmbrăcăminte*
- *Asigurarea disciplinei*
- *Asigurarea protecției*

- *Participarea la ședințele școlare*
- *Ajutatul cu temele*
- *Ascultatul*
- *Jucatul și distracția*
- *Dăruirea de noi experiențe*

Membru al echipei: Asistentul maternal/ părintele de plasament funcționează ca un membru al serviciilor de protecție al copilului cu scopul de a proteja copilul și a-i asigura serviciile necesare ce vor duce la stabilitate.

Funcțiile de bază al membrului echipei:

- *Participarea la întâlnirile cu agenția*
- *Participarea la instruire*
- *Participarea la Planul Individualizat de Servicii*
- *Contribuția la Evaluarea Periodică și a planului de caz*
- *Transportarea copilului și vizitele*
- *Lucratul împreună cu părinții biologici*

Agentul terapeut: Asistentul maternal/ părintele de plasament reprezintă un mediu terapeutic pentru copil.

Funcțiile de bază ale agentului terapeut:

- *Transportul copilului și participarea la sesiunile de consiliere*
- *Documentarea problemelor de comportament*
- *Implementarea unui plan terapeutic*
- *Administrarea medicamentelor prescrise*
- *Să se ocupe de copil după vizitele familiei biologice*
- *Să ajute la evaluarea nivelului de dezvoltare al copilului*

Apărător al copilului: Asistentul maternal/ părintele de plasament caută activ și ajută la dezvoltarea serviciilor de care copilul are nevoie împreună cu agenția, comunitatea și școala

Funcțiile de bază ale apărătorului copilului:

- Pledează pentru copil în întâlnirile cu agenția/ Direcția
- Primește instruire în cum să devină un avocat al copilului
- Pledează pentru copil în întâlnirile de evaluare a cazului
- Pledează pentru nevoile copilului în comunitate/școală
- Lucrează împreună cu Responsabilul/ Managerul de caz și Avocatul

PROBLEME FUNDAMENTALE ALE PLASAMENTULUI CARE AU UN IMPACT ASUPRA RELAȚIILOR ADULȚILOR

Când copiii sunt luați în plasament, ei pot avea un impact semnificativ, atât asupra relațiilor dintre adulții din acea casă, cât și asupra nașterii altor copii biologici în acea familie. Problemele fundamentale ale relațiilor dintre adulți sunt:

1. **DISOCIEREA** - este un fenomen psihologic de apărare a sinelui - care explică de ce copiii adoptivi sau cei adoptați gândesc în termeni de "totul sau nimic". Câteva modele clasice de disociere:
 - Copilul se vede alternativ minunat sau fără valoare
 - Copilul idealizează tatăl din familia de plasament, și o devalorizează pe mamă.
 - Copilul îl vede pentru o perioadă într-o lumină pozitivă pe profesorul său, sau pe asistentul social care se ocupă de cazul său, dar în momentul în care se va simți nedreptățit sau jignit, îi va respinge brusc.
 - Copilul îi percepe ca niște sfinți pe părinții biologici care au produs de fapt rău și pe familia maternală sau de plasament ca personaje negative.
2. **EFFECTUL INVERS** - Un copil poate influența relațiile din casa în care se află, în mod conștient sau inconștient, și stabilitatea sau instabilitatea plasamentului. Influența tulburătoare a copilului poate scoate la iveală problemele și slăbiciunile dintre membrii familiei. Copilul controlează nivelul emoțional din mijlocul familiei.

3. **RECONSTITUIREA** - este definită ca recrearea vechilor relații cu noii membri. Un alt termen folosit este transferul. Copiii din plasament recrează adesea, în noile familii, modele ale fostelor relații distructive pe care le-au avut, acest lucru producând o barieră în formarea atașării și sabotarea plasamentului.
4. **ATAȘAMENTUL FALS** - mulți părinți care iau copii în plasament vor auzi cum copilul îi va numi foarte repede "mama sau tata" și vor interpreta acest lucru ca și cum copilul chiar simte asta față de ei. De fapt, are mai mult legătură cu rolurile pe care copilul le-a atribuit, decât cu relația din spatele acestor cuvinte.
5. **CEL CARE TRAGE/ CEL CARE ESTE TRAS** - această problemă este una familiară și apare atunci când unul dintre parteneri este încântat și motivat de luarea în plasament/asistență maternală, iar celălalt nu este. Cel care trage presează încontinuu persoana reticentă. Ocazional, cel care trage se va manifesta în diferite moduri pentru a-și exprima frustrarea față de soțul sau soția sa.
6. **PIERDEREA INTIMITĂȚII** - când familia intră în sistemul de plasament, nu doar că își pierde intimitatea casei, din cauza prezenței noilor copii, dar își pierde și simțul intimității, datorită implicării asistentului social răspunzător de cazul copiilor, care este nevoit să facă vizite dese și să țină sub observație evoluția copiilor.
7. **DUREREA ȘI PIERDEREA RESIMȚITĂ ATUNCI CÂND COPILUL TREBUIE SĂ PLECE** - când copiii care s-au aflat în plasament pleacă, familiile experimentează durerea și pierderea în diferite feluri. Sunt impactați profund de unde va merge copilul:
 - *Se reîntoarce la familia biologică, către un viitor incert*
 - *Este mutat într-o altă familie maternală/ de plasament (apare vina - plasament eșuat)*
 - *Este adoptat (sentimente mixte)*

SARCINILE CHEIE ALE PĂRINȚILOR CARE IAU COPII ÎN PLASAMENT

O provocare imensă pentru familiile adoptive și cele care iau copii în plasament este atunci când au copii care au fost abuzați sau neglijați. Există trei sarcini principale atunci când părinții răspund comportamentului și traumelor copiilor:

- Să crezi și să validezi experiențele copilului
- Să tolerezi afecțiunea copilului
- Să gestionezi propriile răspunsuri emoționale⁷

SĂ CREZI ȘI SĂ VALIDEZI EXPERIENȚELE COPILULUI

Pentru multe familii adoptive, este o provocare imensă să creadă și să valideze experiențele abuzive prin care au trecut copiii. Nimeni nu vrea să accepte că inocența frumoasă a copilului care e acum parte din familie a fost furată de abuz fizic, emoțional, psihologic sau sexual. Atunci când accepți și crezi e ca și cum ai trăi chiar tu asta.

"ASISTENTUL SOCIAL
CARE SE OCUPA DE CAZUL LUI DILTON
NE-A SPUS DE ABUZUL SEXUAL EXTREM DE CARE
ACESTA A AVUT PARTE PE CÂND ERA DOAR UN COPIL
MIC. ȘTIAM CĂ E ADEVĂRAT, DAR SĂ CRED ȘI SĂ ACCEPT CU
ADEVĂRAT CĂ CEVA ATÂT DE GROAZNIC I S-A ÎNTÂMPLAT UNUI
COPIL, ERA CU TOTUL ALTCEVA. POȚI ȘTI CĂ CEVA E ADEVĂRAT,
DAR TOT SĂ NU CONȘTIENȚIZEZI ACEL LUCRU? ȘTIU CĂ
POATE NU ARE NICIUN SENS. ȘTIU CĂ E ADEVĂRAT, DAR
TREBUIE SĂ ȘI CONȘTIENȚIZEZ ACEST LUCRU."

- CHRISTA, MAMA ADOPTIVĂ A LUI
DILTON, 4 ANI.

SĂ TOLEREZI AFECȚIUNEA COPILULUI

Unele din cele mai importante trăsături de caracter ale unei persoane care ia acasă un copil cu traume este flexibilitatea - flexibilitatea extremă. Juli Alvarado, o mamă adoptivă și terapeut pe tema adopției, folosește expresia "să-ți mărești orizontul toleranței." Metodele vechi de a gestiona temperamentele dificile s-ar putea să nu funcționeze.

Părinții se găsesc în situația în care sunt depășiți în a face față unor tipuri de comportamente, în comparație cu ce au experimentat ca și părinți până atunci.

Mulți se găsesc într-un mediu total nefamiliar. Poate au avut experiență în creșterea copiilor, dar doar cu copii care nu au fost traumatizați. Nu au avut grijă de copii cărora le lipsește controlul, sunt impulsivi, au probleme legate de ce înseamnă limitele, dificultăți în exprimarea emoțiilor, se opun, și așa mai departe. Se află într-o circumstanță a vieții lor cu care nu s-au mai întâlnit până acum. A încetat din a mai fi bine și nu le place direcția spre care se îndreaptă lucrurile.

" NU AM AVUT NICIO IDEE CĂ POT DEVENI AȘA DE NERVOS, A AFIRMAT DAVID. AM REUȘIT ÎNTOTDEAUNA SĂ ÎMI GESTIONEZ EMOȚIILE, DAR ACEST COPIL DE 7 ANI DECLANȘEAZĂ ÎN MINE O FRUSTRARE ȘI MÂNIE ATÂT DE MARE, ÎNCÂT MĂ SIMT TOTAL FĂRĂ CONTROL!" - DAVID, TATĂL ADOPTIV AL LUI BEKAH, 7 ANI

ULTIMUL PAS

STRATEGII PENTRU SUCCES

Chiar și atunci când sunt expuși la niveluri foarte mari de stres, indivizii pot preveni crizele prin strategii eficiente care te ajută să faci față acestor momente. Următoarea listă cu strategii poate ajuta părinții adoptivi să evite ca lucrurile să escaladeze într-o criză.

- *Adu-ți aminte din când în când că nu tu ești sursa problemelor copilului tău*
- *Menține-ți simțul umorului*
- *Ia legătura cu alți părinți care au adoptat sau persoane care au copii în plasament*
- *Nu te compara cu alte familii*
- *Găsește un terapeut de familie eficient pe tema adopției*
- *Rămâi pe poziții, nu prelua frica copilului.*
- *Găsește modalități de a-ți satisface nevoile tale emoționale, fizice, spirituale*
- *Evaluează situația - este un părinte care duce mai mult greul?*
- *Alege-ți luptele și câștigă războiul*
- *Oprește-te, fă un pas înapoi, revino. (oprește-te din vorbit, fă un pas înapoi și inspiră adânc, revino la relația cu copilul tău)*
- *Identifică la cine e problema.*
- *Oferă-ți un răgaz ca să poți avea grijă de tine.*
- *Adu-ți aminte că progresul copilului nu va fi mereu consecvent.*
- *Urmărește ceea ce se repetă atunci când copilul tău are o izbucnire. Dacă înțelegi care a fost cauza, e posibil să reușești să eviți ca lucrurile să degeneze sau să reduci drastic intensitatea momentului dramatic.*
- *Folosește-te într-un mod creativ de întâlnirile de familie*
- *Găsește moduri în care te poți distra cu copilul tău - sporește interacțiunile pozitive*
- *Reformulează ce înseamnă pentru tine succesul și sărbătorește micile victorii.*

NOTE DE SUBSOL

1. Rhodes, K; Orme, J; Cox, M. & Buehler, C. (Sep 2003) Foster family resources, psychosocial function, and retention, *Social Work Research*, 27, 3, 135-149.
2. Rhodes, K; Orme, J. & Buehler, C. (Mar 2001) A comparison of family foster parents who quit, consider quitting, and plan to continue fostering. *Social Service Review*, 75, 1, 31p.
3. Rhodes, K; Orme, J. & Buehler, C. *ibid.*
4. This booklet is adapted from *Foster Families and How They Grow*, a training curriculum prepared by the Institute for Human Services, Columbus, Ohio for the Ohio Child Welfare Training Program, 2005.
5. Schooler, J. and Jorgenson, K. (2000). *A System in Transition: Examining Foster Parent Recruitment and Retention in the New Millennium Training Manual*, (Seattle, WA: National Foster Parent Association, page 32).
6. Delaney, Richard (1998) *Fostering Changes: Treating Attachment-Disordered Foster Children*, (Oklahoma City, Ok: Woods 'N' Barnes Publishing), page 27.
7. A. Cook, J Spinazzola, J. Ford, et. al "Complex Trauma in Children and Adolescents," *Psychiatric Annals*, 35:5 (May 2005): 390-398
8. J. Schooler, B.Smalley, T. Callahan, 2009, *Wounded Children:Healing Homes* (Colorado Springs:NavPress)

NOTIȚE

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

PARENTINGUL EFICIENT PAS CU PAS

arfo.ro | contact@arfo.ro